

स्टार्टअप योजना, आव्हाने आणि संधी एक अभ्यास

¹ डॉ. एस. पी. सूर्यवंशी, ² डॉ. एस. जे. फराकटे

¹ नाइट कॉलेज ऑफ आर्ट्स अँड कॉमर्स, कोल्हापूर

² नाइट कॉलेज ऑफ आर्ट्स अँड कॉमर्स, कोल्हापूर

Article Info	ABSTRACT
Article History: Received: 31st Dec 2025 Accepted: 15th Jan 2026 Published: 22nd Jan 2026 Keywords: स्टार्टअप इंडिया, नवोन्मेष, उद्योजकता, रोजगार, आर्थिक विकास	स्टार्टअप इंडिया मोहीम उद्योजकतेला चालना देण्यासाठी आणि नोकऱ्यांच्या निर्मितीसह स्टार्ट अप्सना प्रोत्साहन देण्यासाठी स्टार्ट-अप उपक्रमांसाठी बँक वित्तपुरवठा करण्यास प्रोत्साहन देण्याच्या कृती योजनेवर आधारित आहे. या मोहिमेची घोषणा पंतप्रधानांनी १५ ऑगस्ट २०१५ रोजी लाल किल्ल्यावरून केलेल्या भाषणात केली होती. स्टार्टअप इंडिया योजना हा भारत सरकारचा एक उपक्रम आहे. या योजनेचा मुख्य उद्देश स्टार्टअपला प्रोत्साहन देणे, रोजगार निर्मिती आणि संपत्ती निर्माण करणे हा आहे. या योजनेने एक मजबूत इकोसिस्टम तयार करण्यासाठी आणि भारताचा कायापालट करण्यासाठी अनेक कार्यक्रम सुरू केले आहेत. हे कार्यक्रम उद्योग आणि अंतर्गत व्यापार प्रोत्साहन विभाग (DPIIT) द्वारे प्रशासित केले जातात. स्टार्टअप इंडिया हा भारत सरकारचा नवकल्पना जोपासण्यासाठी, शाश्वत आर्थिक विकासाला चालना देण्यासाठी आणि मोठ्या प्रमाणावर रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी भारत सरकारचा प्रमुख उपक्रम आहे. २०२१-२२ च्या आर्थिक सर्वेक्षणात भारतात सुमारे ६१,४०० स्टार्ट अप्सना मान्यता देण्यात आली आहे, हे सिद्ध झाले आहे की गेल्या काही वर्षांत भारतातील स्टार्टअप्समध्ये लक्षणीय वाढ झाली आहे, हे सर्व स्टार्टअप इंडिया योजनेमुळे आणि त्याद्वारे मिळणाऱ्या फायद्यांमुळे आहे. हे लक्षात घेण्यासारखे आहे की भारत स्टार्टअप्सच्या बाबतीत जगातील पहिल्या पाच देशांमध्ये आहे, भारत सध्या युनिकॉर्नमध्ये तिसऱ्या क्रमांकावर आहे. असे असले तरी पायाभूत सुविधा, सरकारी मार्गदर्शक तत्वे आणि विविध स्तरांवर वित्तपुरवठा उपलब्धता ही स्टार्टअप्ससाठी काही आव्हानात्मक परिस्थिती असू शकतात. खरं तर, अशा स्टार्टअप्सची उदाहरणे रेकॉर्डमध्ये भरलेली आहेत ज्यांची सुरुवात मोठ्या उत्साहाने झाली परंतु विविध कारणांमुळे अल्पावधीतच ओलसर झाली. त्यामुळेच या संशोधन पेपर साठी " स्टार्टअप योजना, आव्हाने आणि संधी एक अभ्यास " हा विषय घेतला आहे.

Copyright © 2026 The Author(s). This is an open access article distributed under the Creative Commons Attribution License, (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

How to Cite: Suryawanshi, S. P., & Farakte, S. J. (2026). स्टार्टअप योजना, आव्हाने आणि संधी : एक अभ्यास. *IIP: International Multidisciplinary Research Journal (IIPIMRJ)*, 3(1), 72-77.

संशोधन पद्धतः

या शोधनिबंधात प्रामुख्याने द्वितीय सामग्रीचा उपयोग केला आहे. विविध संदर्भ ग्रंथ, जर्नल्स, वृत्तपत्रांमधील प्रकाशने तसेच वेबसाईट इत्यादींतून प्राप्त करण्यात आला आहे. प्राप्त केलेल्या द्वितीय सामग्रीचे शास्त्रीय स्वरूपात संस्करण करून विश्लेषण करण्यात आले.

संशोधन उद्दिष्टे : “ स्टार्टअप योजना, आव्हाने आणि संधी एक अभ्यास ” या विषयाच्या अनुषंगाने प्रस्तुत शोधनिबंधात खालील उद्दिष्टांना अनुसरून अभ्यास करण्यात आलेला आहे.

- १) स्टार्टअप योजनांचा अभ्यास करणे .
- २) स्टार्टअप योजनेच्या आव्हानाचा अभ्यास करणे .
- ३) स्टार्टअप मुळे मिळणाऱ्या संधींचा अभ्यास करणे .

विषय विवेचन

कोणत्याही देशाच्या आर्थिक विकासात उद्योजकता महत्त्वाची भूमिका बजावतो. उद्योजकता ही राष्ट्राच्या आर्थिक समृद्धीसाठी आधारस्तंभ म्हणून काम करते कारण त्यामुळे रोजगार निर्मिती, राष्ट्रीय उत्पन्नात योगदान, ग्रामीण विकास, औद्योगिकरण, तांत्रिक विकास, निर्यात प्रोत्साहन इत्यादी गोष्टी घडतात. भारतात सरकारने वेळोवेळी देशातील उद्योजकता विकासासाठी विविध उपक्रम हाती घेतली आहेत खाजगी क्षेत्राच्या विकासासाठी स्टार्टअप इंडिया उपक्रमाची सुरुवात करण्यात आली आहे.

स्टार्टअप इंडिया या योजनेची उद्दिष्टे

स्टार्टअप इंडिया ही भारत सरकारची एक महत्त्वाकांक्षी योजना आहे जी उद्योजकता आणि नवकल्पनाला प्रोत्साहन देण्यास आणि भारताला एक स्टार्टअप हब बनवण्यास उद्देशित आहे. या योजनेची उद्दिष्टे खालीलप्रमाणे आहेत:

- १) उद्योजकता आणि नवकल्पनाला प्रोत्साहन देणे: स्टार्टअप इंडिया योजनेचा उद्देश उद्योजकांना आणि नवकल्पना करणाऱ्यांना प्रोत्साहन देणे हा आहे. या योजनेद्वारे सरकार स्टार्टअप्सना आर्थिक मदत, प्रशिक्षण, मार्गदर्शन आणि पायाभूत सुविधांमध्ये मदत देते.
- २) रोजगार निर्मिती: स्टार्टअप्स रोजगार निर्मितीचे एक शक्तिशाली साधन आहेत. स्टार्टअप इंडिया योजनेचा उद्देश स्टार्टअप्सना प्रोत्साहन देऊन भारतात रोजगार निर्मिती वाढवणे हा आहे.
- ३) भारताला एक स्टार्टअप हब बनवणे: स्टार्टअप इंडिया योजनेचा उद्देश भारताला एक स्टार्टअप हब बनवणे हा आहे. या योजनेद्वारे सरकार भारतात एक अनुकूल स्टार्टअप वातावरण निर्माण करण्यावर लक्ष केंद्रित करते.

स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या विविध कार्यक्रम आणि उपक्रम या उद्दिष्टांचा पाठपुरावा करतात. या कार्यक्रमांमध्ये हे समाविष्ट आहे:

- १) स्टार्टअप इंडिया सीड फंड योजना: ही योजना स्टार्टअप्सना त्यांच्या संकल्पनेचा पुरावा, प्रोटोटाईप विकास, उत्पादन चाचण्या, बाजारपेठेत प्रवेश आणि व्यापारीकरणासाठी आर्थिक सहाय्य प्रदान करते.
- २) स्टार्टअप इंडिया इनक्यूबेशन योजना: ही योजना स्टार्टअप्सना त्यांच्या व्यवसायांना विकसित करण्यासाठी आवश्यक पायाभूत सुविधा आणि मार्गदर्शन प्रदान करते.
- ३) स्टार्टअप इंडिया हब योजना: ही योजना राज्य सरकारांना स्टार्टअप हब विकसित करण्यात मदत करते.
- ४) स्टार्टअप इंडिया पुरस्कार: ही योजना स्टार्टअप्सना त्यांच्या उत्कृष्टतेसाठी सन्मानित करते.

स्टार्टअप इंडिया चे फायदे

स्टार्टअप इंडिया ही भारत सरकारची एक महत्त्वाकांक्षी योजना आहे जी उद्योजकता आणि नवकल्पनाला प्रोत्साहन देण्यास आणि भारताला एक स्टार्टअप हब बनवण्यास उद्देशित आहे. या योजनेमुळे भारतातील स्टार्टअप इकोसिस्टममध्ये अनेक फायदे झाले आहेत.

१. उद्योजकता आणि नवकल्पनाला प्रोत्साहन

स्टार्टअप इंडिया योजनेमुळे भारतात उद्योजकता आणि नवकल्पनाला प्रोत्साहन मिळाले आहे. या योजनेमुळे नवीन

स्टार्टअप्सची संख्या लक्षणीय वाढली आहे. स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या विविध कार्यक्रम आणि उपक्रमांमुळे उद्योजकांना आणि नवकल्पना करणाऱ्यांना आर्थिक मदत, प्रशिक्षण, मार्गदर्शन आणि पायाभूत सुविधा मिळत आहेत. यामुळे उद्योजकांना आणि नवकल्पना करणाऱ्यांना त्यांच्या व्यवसायांमध्ये यशस्वी होण्यासाठी आवश्यक पाठिंबा मिळत आहे.

२. रोजगार निर्मिती

स्टार्टअप्स रोजगार निर्मितीचे एक शक्तिशाली साधन आहे. स्टार्टअप इंडिया योजनेमुळे भारतात रोजगार निर्मिती वाढली आहे. स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या माध्यमातून भारतात अनेक नवीन स्टार्टअप्स स्थापन झाले आहेत. या स्टार्टअप्समध्ये लाखो तरुणांना रोजगार मिळाला आहे.

३. भारताला एक स्टार्टअप हब बनवणे

स्टार्टअप इंडिया योजनेमुळे भारताला एक स्टार्टअप हब बनण्यास मदत झाली आहे. या योजनेमुळे भारतात एक अनुकूल स्टार्टअप वातावरण निर्माण झाले आहे. भारतात स्टार्टअप्सना आवश्यक मदत आणि समर्थन मिळत आहे. यामुळे भारताला एक आकर्षक स्टार्टअप डेस्टिनेशन बनण्यास मदत झाली आहे.

४. स्टार्टअप्सना आर्थिक मदत:

स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या सीड फंड योजनांद्वारे स्टार्टअप्सना त्यांच्या व्यवसायांना सुरुवात करण्यासाठी आणि विकसित करण्यासाठी आवश्यक आर्थिक मदत मिळते.

५. स्टार्टअप्सना प्रशिक्षण आणि मार्गदर्शन:

स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या विविध कार्यक्रमांद्वारे स्टार्टअप्सना व्यवसाय व्यवस्थापन, विपणन, वित्त, कायदेशीर बाबी इत्यादी विषयांवर प्रशिक्षण आणि मार्गदर्शन मिळते.

६. स्टार्टअप्सना पायाभूत सुविधा:

स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या इनक्यूबेशन योजनांद्वारे स्टार्टअप्सना त्यांच्या व्यवसायांना विकसित करण्यासाठी आवश्यक पायाभूत सुविधा, जसे की कार्यालय, प्रयोगशाळा, संसाधने इत्यादी मिळतात.

७. स्टार्टअप इंडिया योजनेमुळे भारतातील स्टार्टअप इकोसिस्टममध्ये होणाऱ्या विकासांमुळे भारताच्या अर्थव्यवस्थेवर सकारात्मक परिणाम होण्याची अपेक्षा आहे.

स्टार्टअप इंडिया योजनेचा लाभ घेण्यासाठी स्टार्टअप्सना खालील गोष्टी करणे आवश्यक आहे. यामुळे स्टार्टअप्सना त्यांच्या व्यवसायांना विकसित करण्यात मदत होऊ शकते आणि ते यशस्वी होऊ शकतात.

१. स्टार्टअप म्हणून मान्यता मिळवणे

स्टार्टअप इंडिया योजनेचा लाभ घेण्यासाठी, स्टार्टअपला प्रथम स्टार्टअप म्हणून मान्यता मिळवणे आवश्यक आहे. स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या वेबसाइटवर उपलब्ध असलेल्या फॉर्ममध्ये स्टार्टअपची माहिती भरून स्टार्टअपला मान्यता मिळवता येते.

२. स्टार्टअप इंडियाच्या विविध कार्यक्रमांमध्ये सहभागी होणे

स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या विविध कार्यक्रमांमध्ये सहभागी होऊन स्टार्टअप्सना त्यांच्या व्यवसायांना विकसित करण्यात मदत मिळते. या कार्यक्रमांमध्ये प्रशिक्षण, मार्गदर्शन, पायाभूत सुविधा इत्यादींचा समावेश होतो.

३. स्टार्टअप इंडियाच्या नियमांचे पालन करणे

स्टार्टअप इंडिया योजनेचा लाभ घेण्यासाठी स्टार्टअपला योजनेच्या नियमांचे पालन करणे आवश्यक आहे. या नियमांमध्ये व्यवसायाची स्थापना, व्यवसायाची स्थिती, व्यवसायाची उत्पादने किंवा सेवा इत्यादींचा समावेश होतो.

स्टार्टअप्सचे आव्हाने

यशस्वी स्टार्टअप केवळ आवड आणि कल्पना वापरून व्यवसाय सुरू करू शकत नाही. उद्योजकाला बाजारपेठेची स्पष्ट समज असलेले उच्च पातळीचे नेतृत्व कौशल्य, उत्कृष्ट संवाद कौशल्य, योग्य दृष्टिकोनातून गोष्टी पाहण्याची परिपक्वता आणि जोखीम घेण्याची क्षमता आवश्यक आहे.

लाइटबॉक्स इंडिया अँडव्हायझर्स प्रायव्हेट लिमिटेडच्या प्राचार्य (कायदेशीर) रश्मी गुप्ते यांच्या मते, जागरूकतेचा अभाव, अनेक परवानग्या, असंघटित बाजारपेठ, शहरांमध्ये कमकुवत पायाभूत सुविधा, मार्गदर्शनाचा अभाव, कठोर निर्गमन धोरणे, भ्रष्टाचार, तांत्रिक जोखीम, नियामक अडथळे आणि वेगाने बदलणाऱ्या बाजारपेठेतील बदलांनुसार सुधारणांचा अभाव ही काही आव्हाने आहेत.

काही प्रमुख समस्या आणि आव्हानांची चर्चा खाली दिली आहे :

१. पुरेशा निधींचा अभाव :

स्टार्टअप्ससाठी निधी हा एक महत्वाचा घटक आहे. उत्पादन वाढविण्यासाठी, योग्य कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती करण्यासाठी, निर्मितीमध्ये विकास करण्यासाठी, ब्रँडिंग करण्यासाठी, जाहिरातीसाठी आणि इतर अनेक गोष्टींसाठी अगदी प्राथमिक विभागात निधीची आवश्यकता असते. उद्योग वाढत असताना निधीची आवश्यकता वाढत जाते.

२.नियम :

सुरुवातीच्या काळात स्टार्टअप्सना काही नियामक अनुपालन करून काही नियमांचे पालन केले पाहिजे, स्टार्टअप योजनेने काही धोरणांमध्ये शिथिलता आणली आहे, परंतु तरीही ती पूर्णपणे संपलेली नाही. व्यवसाय सुरू करण्यासाठी सरकारी संस्थांकडून अनेक परवानग्या आवश्यक असतात. कंपनीची नोंदणी करणे हे अजूनही कठीण काम आहे. कामगार कायदे, बौद्धिक संपदा हक्क, वाद निराकरण इत्यादींशी संबंधित नियम भारतात कठोर आहेत ज्यांचे पालन करण्यासाठी सुमारे ३० दिवस लागतात, तर OECD देशांमध्ये फक्त नऊ दिवस लागतात. याव्यतिरिक्त, जागतिक वित्तीय संस्थेच्या यादीनुसार, व्यावसायिक व्यवसाय सुलभता च्या देशांमध्ये मध्ये १८९ अर्थव्यवस्थांपैकी भारत १४२ व्या क्रमांकावर आहे.

३.नवोपक्रमाची चाचणी उत्तीर्ण होणे :

या योजनेनुसार प्रत्येक स्टार्ट अपला नवोपक्रमाची चाचणी उत्तीर्ण करायची असते ज्यामध्ये आंतरमंत्रालयीन मंडळ स्टार्टअप नाविन्यपूर्ण आहे की नाही हे तपासेल. बहुतेक स्टार्टअप या चाचणीत अपयशी ठरू शकतात. सरकारने दिलेल्या स्टार्टअपच्या व्याख्येनुसार ज्या वस्तू / सेवांचे व्यावसायिकीकरण करता येत नाही ते स्टार्टअपच्या व्याख्येत समाविष्ट नाहीत. हाच मुद्दा अनेक स्टार्टअप्सना वगळतो.

४.मार्गदर्शनाचा अभाव (मर्यादित मार्गदर्शन) :

काही स्टार्टअप्सच्या मनात उत्तम व्यावसायिक विचार असतात परंतु त्यांच्याकडे आवश्यक व्यवसाय आणि बाजारपेठेचा डेटा नसतो आणि म्हणूनच ते अंमलबजावणीमध्ये अपयशी ठरतात. एरफोल्ग लाईफ सायन्सेसचे विक्री आणि जाहिरात उपाध्यक्ष मिलन हूगन यांना वाटते की योग्य मार्गदर्शन आणि मार्गदर्शनाचा अभाव हा भारतीय स्टार्टअप मधील सर्वात मोठ्या समस्यांपैकी एक आहे. बहुतेक स्टार्टअप्सकडे अद्भुत विचार किंवा उत्पादने असतात, परंतु उत्पादने बाजारात आणण्यासाठी त्यांच्याकडे उद्योग, व्यवसाय आणि बाजारपेठेचा अनुभव कमी असतो किंवा नसतो. पुरेसे चांगले मार्गदर्शन नसणे हे सर्वात मोठी समस्या आहे.

५.कमी कर सवलती :

स्टार्टअप इंडिया योजनेने पेटंट वाढविण्यासाठी कर सवलती दिल्या आहेत. पेटंट निर्मितीला बराच वेळ लागतो. सुरुवातीच्या काळात स्टार्टअप्सना कोणत्याही कर सवलती देण्यात आलेल्या नाहीत.

६.आर्थिक संसाधने :

स्टार्टअप्ससाठी वित्त उपलब्धता महत्वाची असते आणि पुरेशी रक्कम मिळवणे नेहमीच एक कठीण काम असते. व्यवसाय प्रगती करत असताना मागणी वाढत जाते आणि व्यवसायाचे स्केलिंग करण्यासाठी वेळेवर भांडवल ओतण्याची आवश्यकता असते. अलीकडील अहवालात निराशाजनक चित्र आहे ज्यामध्ये ८५% नवीन कंपन्यांना कमी निधी मिळाल्याचे दिसून येते.

७. उत्पन्न निर्मिती :

व्यवसाय वाढत असताना अनेक स्टार्टअप्सना मोठ्या प्रमाणात उत्पन्न मिळत नसल्याने ते अपयशी ठरतात. व्यवसायात तेजी येत असताना, किमती वाढत जातात आणि उत्पन्न कमी होत जाते ज्यामुळे स्टार्टअप्सना निधीच्या मुद्द्यावर लक्ष केंद्रित करावे लागते, ज्यामुळे व्यवसायाच्या मूलभूत तत्वांवर लक्ष केंद्रित करणे कमी होते. म्हणूनच, उत्पन्न निर्मिती ही अत्यंत महत्वाची आहे.

८.टीम सदस्य :

वाढत्या ग्राहकांच्या अपेक्षा पूर्ण करण्यासाठी कौशल्ये असलेल्या व्यवसायासाठी योग्य प्रकारच्या प्रतिभा शोधणे आणि त्यांना नियुक्त करणे हे सर्वात मोठे आव्हान आहे. संस्थापकां व्यतिरिक्त, स्टार्टअप्स सामान्यतः एका टीमपासून सुरू होतात ज्यामध्ये पूर्ण कौशल्ये असलेल्या विश्वासू सदस्यांचा समावेश असतो. सहसा, प्रत्येक सदस्य विशिष्ट क्षेत्रात विशेषज्ञ असतो. चांगली टीम एकत्र करणे ही पहिली प्रमुख आवश्यकता असते, कधीकधी ती नसणे स्टार्टअपला खंडित करू शकते. एका सर्वेक्षणानुसार, २३ टक्के स्टार्टअप्स अपयशी ठरतात कारण सदस्यांनी एक टीम म्हणून काम केले नाही.

९.बाजारपेठेत जागरूकता निर्माण करणे :

बाजारपेठेतील अडथळ्यांकडे लक्ष न दिल्यामुळे स्टार्टअप्स अपयशी ठरतात. नवीन उत्पादनासाठी परिस्थिती अधिक कठीण असते कारण स्टार्टअपला सर्वकाही सुरुवातीपासून तयार करावे लागते.

१०.ग्राहकांच्या अपेक्षा ओलांडणे :

उत्पादनाची बाजारपेठेतील गरज, सध्याच्या घडामोडी इत्यादींचे मूल्यांकन करणे हे सर्वात महत्वाचे काम आहे. स्टार्टअपला बाजारपेठेच्या मागणीनुसार उत्पादन सेवांचे समाधान करावे लागते. याव्यतिरिक्त, उद्योजकाकडे योग्य धोरणांसह विरोधाला तोंड देण्यासाठी सखोल माहिती असणे आवश्यक आहे.

११. संस्थापकांची दृढता :

स्टार्टअपच्या संस्थापकांनी कठीण असले पाहिजे तर पुढे जाणे कठीण असते. प्रकल्प सुरू करण्याचा प्रवास विलंब, अडथळे आणि पुरेशा उपाययोजनांशिवाय अडचणींनी भरलेला असतो. उद्योजकाने चिकाटी, मन वळवणारा आणि इच्छित परिणाम साध्य होईपर्यंत कधीही हार मानू नये अशी आवश्यकता असते. इतिहास अशा स्टार्टअपने भरलेला आहे ज्यांनी नियोजन चुकीच्या असताना लढाई सोडून दिली.

१२. चांगल्या ब्रँडिंग स्ट्रॅटेजीचा अभाव :

प्रभावी ब्रँडिंग स्ट्रॅटेजीचा अभाव ही आणखी एक समस्या आहे जी स्टार्टअपना जलद गतीने भरभराट होण्यापासून रोखते. टाईम्स नेटवर्कचे बिझनेस हेड-ब्रँडेड कंटेंट हेमंत अरोरा यांचे मत आहे की ब्रँडिंगकडे सर्वाधिक लक्ष देणे आवश्यक आहे कारण ते तुमच्या वस्तूची किंवा सेवांची ओळख देते आणि ग्राहकांच्या मनात स्थान प्राप्त करते.

भारतात स्टार्टअपसाठी संधी

स्टार्टअप समोरील आव्हाने आणि समस्या असूनही, भारतीय बाजारपेठा त्या सोडवण्यासाठी तयार केलेले उपाय शोधण्यासाठी भरपूर संधी उपलब्ध करून देतात. स्टार्टअपद्वारे विचारात घेण्यासाठी चर्चा केलेल्या काही संधी दिली आहे.

१. भारताची मोठी लोकसंख्या :

भारतातील लोकसंख्या ही देशासाठी एक मोठी संपत्ती आहे. २०२० पर्यंत, काम करणाऱ्या वयोगटातील लोकसंख्या काम न करणाऱ्या लोकसंख्येपेक्षा जास्त होईल असा अंदाज आहे. हा अचूक लोकसंख्याशास्त्रीय फायदा कोणत्याही स्टार्टअपला एक उत्तम संधी प्रदान करेल. विविध पायाभूत सुविधांच्या समस्या आणि पिर्मिडच्या तळाशी असलेली बाजारपेठ स्टार्टअपसाठी मोठ्या संधी प्रदान करेल.

२. मानसिकतेत बदल :

पारंपारिक करिअर मार्गांमुळे भारतीय स्टार्टअप क्षेत्रात भर पडत आहे. स्टार्टअप योजनेमुळे आज स्टार्टअप मध्ये प्रतिभावान लोकांना आकर्षित करत आहे. याव्यतिरिक्त, हे स्पष्ट आहे की अनेक उच्च प्रोफाइल अधिकारी स्टार्टअप सुरू करण्यासाठी किंवा त्यांच्यासाठी काम करण्यासाठी त्यांच्या नोकऱ्या सोडत आहेत. हे दृश्यमान राहण्यासाठी, आर्थिक काळात केलेल्या सर्वेक्षणातून असेही दिसून आले आहे की अलिकडच्या वर्षात स्टार्टअप आणि ई-कॉमर्स कंपन्यांमध्ये सामील होणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या लक्षणीयरीत्या वाढली आहे.

३. स्टार्टअपमध्ये मोठी गुंतवणूक :

परदेशी आणि भारतीय गुंतवणूकदारांकडून भारतीय स्टार्टअपमध्ये मोठी गुंतवणूक होत आहे. आज भारत गुंतवणुकीसाठी सर्वात जास्त मागणी असलेला गंतव्यस्थान बनला. काही सक्रिय कंपन्या मध्ये न्यू यॉर्क-स्थित टायगर ग्लोबल मॅनेजमेंट, रशियन कंपनी- डीएसटी ग्लोबल, जपानी टेलिकॉम जायंट सॉफ्टबँक, कलारी कॅपिटल, सेक्वोइया कॅपिटल आणि अँक्सेल पार्टनर्स यांचा समावेश आहे. संभाव्य युनिकॉर्नना पाठिंबा देऊन चांगले परतावे मिळविण्यासाठी भारतीय व्यापारातील हा एक महत्वाचा टप्पा असल्याने अधिकाधिक लोक या स्टार्टअप मध्ये सामील होणार आहेत.

४. सरकारी उपक्रम :

स्टार्टअपना मदत करण्यासाठी अनेक सरकारी आणि निम-सरकारी उपक्रम आहेत.

५. स्टार्ट-अप इंडिया :

सरकारी नियम आणि लालफितशाही कमी करण्यासाठी या उपक्रमात तीन वर्षांचा कर आणि अनुपालन सवलती देण्यात आल्या आहेत.

६. मुद्रा योजना :

या योजनेद्वारे, स्टार्टअपना त्यांचे व्यवसाय स्थापित करण्यासाठी, वाढविण्यासाठी आणि स्थिर करण्यासाठी बँकांकडून कर्ज मिळते.

७. सेतू (स्व-रोजगार आणि प्रतिभा वापर) निधी :

सरकारने प्रामुख्याने तंत्रज्ञान-चालित क्षेत्रात स्वयंरोजगार आणि नवीन नोकऱ्यांच्या संधी निर्माण करण्यासाठी १,००० कोटी रुपये वाटप केले आहेत.

८.ई-बिझ पोर्टल :

सरकारने ई-बिझ पोर्टल सुरू केले आहे जे एका स्रोतावर १४ नियामक परवानग्या आणि परवाने एकत्रित करते जेणेकरून जलद मंजूरी मिळतील आणि भारतात व्यवसाय करण्याची सुलभता सुधारेल.

९.रॉयल्टी कर :

भारत सरकारने व्यवसाय आणि स्टार्टअप फर्म्सकडून भरला जाणारा रॉयल्टी कर २५ टक्क्यांवरून १० टक्क्यांपर्यंत कमी केला आहे.

१०.मोठ्या उद्योगसमूहांकडून गुंतवणूक :

मोठ्या उद्योगसमूह आधीच स्टार्टअप्समध्ये गुंतवणूक करत आहेत. रतन टाटा (ओला, ब्लूस्टोन आणि असेच), अझीम प्रेमजी (डेटास्टॅक्स, मित्रा) आणि इतर अनेक उद्योगपती स्टार्टअप्समध्ये गुंतवणूक करत आहेत.

निष्कर्ष

स्टार्टअप इंडिया योजनाला भारतातील स्टार्टअप इकोसिस्टममध्ये महत्त्वपूर्ण योगदान दिले आहे. या योजनेमुळे भारतात नवीन स्टार्टअप्सची संख्या लक्षणीय वाढली आहे आणि स्टार्टअप्सना आवश्यक मदत आणि समर्थन मिळाले आहे. स्टार्टअप इंडिया योजनेमुळे भारतात उद्योजकता आणि नवकल्पनाला प्रोत्साहन मिळाले आहे. स्टार्टअप इंडिया योजनेच्या विविध कार्यक्रम आणि उपक्रमांमुळे उद्योजकांना आणि नवकल्पना करणाऱ्यांना काही प्रमाणात आर्थिक मदत, प्रशिक्षण, मार्गदर्शन आणि पायाभूत सुविधा मिळत आहेत. यामुळे उद्योजकांना आणि नवकल्पना करणाऱ्यांना त्यांच्या व्यवसायांमध्ये यशस्वी होण्यासाठी आवश्यक पाठिंबा मिळत आहे. मोठ्या संख्येने तरुण लोक आता त्यांच्या मनात मोठे आणि प्रगतीशील व्यावसायिक विचार घेऊन उद्योजक म्हणून उदयास येऊ पाहत आहेत, असे असताना काही प्रमाणात क्षमतांचा अभाव, अपुरा सरकारी पाठिंबा, निधी मदतीचा अभाव, जास्त नियामक अनुपालन इत्यादींमुळे निराश होतात. त्यामुळे काही समस्या सोडवण्यासाठी अपाय योजना कराव्या लागतील. मंजूरी मिळण्यास सुलभता, व्यवसाय संरचना, तंत्रज्ञान सुधारणे इत्यादी समस्या सोडवण्यासाठी पायाभूत सुविधा निर्माण करण्यावर अधिक लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक आहे. केंद्र आणि राज्य सरकारांच्या अधिक सहकार्यात्मक प्रयत्नांद्वारे अडथळे दूर करणे आवश्यक आहे. स्टार्टअप विकसित करण्यात खाजगी क्षेत्राचा सहभाग देखील मदत करू शकतो. खरं तर, स्टार्टअप क्षेत्रात भारताला नंबर वन बनवण्यासाठी सर्व भागधारकांनी संयुक्त प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. स्टार्टअप्ससाठी अनेक संधी उपलब्ध आहेत. हे सांगणे वावगे ठरणार नाही की यापैकी काही स्टार्टअप्स युनिकॉर्न बनतील आणि इतर विकसनशील आणि अविकसित देशांमध्ये विस्तार करून जगप्रसिद्ध व्यवसाय बनू शकतात.

संदर्भ

- १ चौधरी, एम. (२०१७). भारतीय स्टार्टअप्स-आव्हाने आणि संधी .
- २ चौधरी, व्ही. (२०१५). भारतातील स्टार्ट-अप्ससमोरील सर्वात मोठे अडथळे. लेख. आयमवायर .
- ३ चोखानी, आर. (२०१७). भारतीय स्टार्टअप्ससाठी आव्हाने आणि संधी; लक्षात घेण्यासारखे महत्वाचे मुद्दे. फायनान्शियल एक्सप्रेस, २७ जानेवारी .
- ४ ग्रिफिथ, ई. (२०१४). स्टार्टअप्स का अपयशी ठरतात. फॉर्च्यून मॅगझिन, सप्टेंबर , २५ .
- ५ जैन, एस. (२०१६). भारतातील स्टार्टअप इकोसिस्टमची वाढ. इंटरनॅशनल जर्नल ऑफ अप्लाइड रिसर्च , २ (१२), १५२-१५४.
- ६ निधान, एन. (२०१८). स्टार्ट-अप इंडिया - तरुण उद्योजकांसाठी एक नवीन आदर्श (एक संकल्पनात्मक अभ्यास) .
- ७ पांडे, बी. (२०२२). भारतातील स्टार्टअप्ससमोरील आव्हानांचा अभ्यास. व्यवस्थापन आणि वित्त बुलेटिन , १ (१), ३२-४२.
- ८ पंडिता, एस. (२०१७). स्टार्टअप्सना येणाऱ्या आर्थिक समस्या आणि त्यांचे संभाव्य उपाय. Knowstartup.com .
- ९ स्कोक, डी. (२०१६). स्टार्टअप अयशस्वी होण्याची कारणे. मॅट्रिक्स पार्टनर्स .